

Levéltári évfordulók

Novotny Erzsébet

A Levéltár 300/100 emlékévé és az ehhez kapcsolódó rendezvénysorozat a levéltári törvény megalkotásának 300. és az új budavári épület átadásának 100. évfordulóját ünnepli. A neves eseményről a Magyar Posta is megemlékezett. Az általa kiadott Levéltári évfordulók bélyegpár esetében még a forgalomba hozatal is ünnepélyes keretek között történt: a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának Kiállító- és konferenciatermében 2023. június 19-én a MNL főigazgatója, a postaügyért felelős helyettes államtitkár és a Magyar Posta Zrt. alelnöke aláírta és az erre az alkalomra készített bélyegzővel lepecsételte a bélyegsört tartalmazó első nap boríték első példányaikat, ezzel mintegy újtárra bocsátva azokat.

A Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) Országos Levéltára a Magyar Nemzeti Múzeumhoz, az Országos Széchényi Könyvtárhoz hasonlóan nemzeti kincseket őriz. Jelenleg mintegy 86 kilométernyi iratanyagot, több mint 63,5 millió mikrofilmfelvételt és számtalan pecsétet, térképet, fotót, tervet, oklevelet gondoz és raktároz.

A levéltár tevékenységét napjainkban az 1995. évi LXVI. törvény (Levéltári törvény) határozza meg, de története a régmúltba nyúlik vissza. Királyi archívum már az Árpád-házi királyok idejében, a 12. század végétől létezett, ennek iratanyaga a mohácsi csatavesztés után sajnos elkeveredett, megsemmisült. A rendi országgyűlés tagjai magánlevéltáraikban, káptalanoknál és más hiteles helyeken továbbra is biztonságosan őrizték az ország szempontjából jelentős iratokat, azonban ezeknek egy helyen történő

A MAGYAR POSTA HOZZÁJÁRULÁSÁVAL

összegyűjtése egyre fontosabbá vált. Esterházy Pál nádor 1701-ben új országház építését javasolta, ahol a köziratokat is őriznék. Végül az Országgyűlés 1723-ban önálló törvénycikkben rendelkezett arról, hogy az ország különböző helyeken található köziratait és az ország ügyeit érdeklő egyéb iratokat összegyűjtsék, és azokat az ország házában, annak levéltárában (Archivum Regni) kötelezően elhelyezzék. A levéltár mint ténylegesen működő intézmény csak 1756-ban kezdhetette meg tevékenységét, és igazgatási célokat szolgált. Elsősorban az Országgyűlés és a nádor iratai kerültek ide, de alkalmanként magánszemélyek, illetve családok is eljuttatták irataikat az intézménybe.

A polgári forradalom és szabadságharc idején egy nyitott, elsősorban a történeti tudományos kutatást szolgáló újabb típusú levéltár létrehozását tartották volna fontosnak, ez akkor nem valósult meg. Az intézmény ebben az időben kb. 350–400 folyóméternyi levéltári anyagot őrzött. Az 1867. évi osztrák–magyar kiegyezés után a parlamentnek felelős magyar kormányzat létrejöttével a korábbi, feudális kormányzati iratanyagának napi ügyviteli szerepe megszűnt, a történészek egy teljesen új „magyar királyi államlevéltár” létesítését javasolták. A minisztertanács 1874. szeptember 19-én rendelte el, hogy a volt kormányhatóságok levéltárait és irattárait, továbbá az időközben Budapestre szállított magyar és erdélyi kancelláriai, valamint erdélyi főkormányzói levéltárakat az országos levéltárnak rendeljék alá. Így jött létre új Országos Levéltár, amelynek alapító törvénye még az 1723. évi maradt. Az intézmény ekkor összesen 10 000 folyóméternyi levéltári anyagot őrzött. Az állomány jelentősen gyarapodott, 1903-ra

Levéltári évfordulók bélyegsor

A Magyar Posta alkalmi bélyegsor kibocsátásával köszöntötte a Magyar Nemzeti Levéltár 2023. évi jeles évfordulóit. A két címletből álló bélyegsor Benedek Imre grafikusművész tervei szerint az ANY Biztonsági Nyomda Nyrt.-ben, a boríték a Pátria Nyomda Zrt.-ben készült.

Az 525 Ft névértékű bélyegen az Országos Levéltár létrehozásáról rendelkező 1723. évi XLV. törvénycikk szövege, valamint az alapítást kezdeményező szorgalmazó Batthyány Lajos nádor pecsétnyomója látható. A 715 Ft névértékű bélyegen az Országos Levéltár budavári épülete jelenik meg. A két címletet a pecsét viaszlenyomata kapcsolja össze bélyegpárrá. Az alkalmi boríték előoldalát Dudits Andor festőművész bejárati falfestménye díszíti, amely a levéltári palotát tervező és kivitelezését vezető Pecz Samu építészét ábrázolja az épület makettjével. Az elsőnap bélyegzésű alkalmi borítékon található bélyegző lenyomatán a Magyar Nemzeti Levéltár logója szerepel.

A MAGYAR POSTA HOZZÁJÁRULÁSÁVAL

A MAGYAR POSTA HOZZÁJÁRULÁSÁVAL

már 15 000 folyóméter levéltári anyag állt a különböző épületekben lévő raktárakban.

Egy új, önálló levéltári épület létrehozása egyre fontosabbá vált, megvalósulása Csánki Dezső főigazgató tevékenységéhez kötődik. Az építkezés 1913 októberében indult meg, azonban a világháború, majd az utána bekövetkező anyagi és személyi nehézségek miatt az intézmény csak 1923-ban foglalhatta el a levéltári célra készült U-alakú, négyemeletes neoromán stílusú palotát, amely akkoriban Európa egyik legmodernebb levéltárépületének számított. 1926-ra a 12 nagy raktár közül hetet korszerű, állítható polcozattal állványzattal szereltek fel, aminek köszönhetően az iratok logikus rendben kerülhettek végleges raktári helyükre. Művészi szekciókkal és ólomüveg ablakokkal díszítették az épület csarnokait, a tanács- és a kutatótermet és a lépcsőházat. Ezeken történelmi jeleneteket és címerképeket ábrázoltak, amelyek megelevenítették Magyarország múltjának kiemelkedő eseményeit.

Korunk levéltárának tevékenysége elsősorban olyan iratok, illetve írásos emlékek összegyűjtésére irányul, amelyek nélkülözhetetlenek a tör-

ténettudományi kutatások szempontjából, a nemzeti emlékezet számára szolgáltatnak alapvető fontosságú forrásbázist, illetve kulturális örökségünk egyedi, értékes kincsei közé tartoznak. Tudományos műhelyként a levéltárak feladata az is, hogy az iratokból rekonstruálható történelmet közkinccsé tegyék.

A levéltárak ma már mindenki számára nyitva állnak. A történész kutató, a történelem iránt érdeklődő az intézményben szaksegítséget, illetve jogosultság esetén, kutatási engedélyt kaphat. Érvényes ez a saját szakmai múltunk kutatására is. Az országos vagy vármegyei gyűjtőkörű levéltárakban kutatva értékes dokumentumokat találhatunk egy adott nyomda, kiadó vagy akár oktatási intézmény történetével kapcsolatosan.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

- ◆ <https://mnl.gov.hu/mnl/ol>
- ◆ https://mnl.gov.hu/mnl/ol/az_epulet_rovid_tortenete
- ◆ <https://eshop.posta.hu/storefront/belyeg/belyeg/leveltari-evfordulok/prod2023200050211.html>

A MAGYAR POSTA HOZZÁRULÁSÁVAL